Talentia
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LAUSUNTO

19.11.2026

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (HE 113/2025 vp)

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 113/2025 vp) täydentämisestä (HE 200/2026 vp)

Väljä sääntely voi sisältää ennakoimattomia riskejä

Talentia kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta esittää näkemyksensä teknologian käyttöä sosiaalihuollossa koskevista hallituksen esityksistä (HE 113/2025 vp ja HE 200/2026 vp).

Esityksillä pyritään selkeyttämään teknologian käytön oikeudellisia edellytyksiä koko sosiaalihuollossa sekä edistämään teknologian hyödyntämistä asiakkaiden palveluissa. Lisäksi tavoitteena on tukea asiakkaiden toimintakykyä, turvallisuutta, osallisuutta ja hyvinvointia sekä parantaa palvelujen toteuttamisen mahdollisuuksia. Samalla tavoitellaan henkilöstö- ja kustannussäästöjä. Voimaantulon ajankohdaksi ehdotetaan 1.1.2027.

Talentia pitää sääntelyn selkeyttämistä tarpeellisena, mutta korostaa, ettei teknologian käyttö saa heikentää asiakkaiden oikeuksia tai palvelujen laatua. Teknologian soveltuvuus on arvioitava jokaisen asiakkaan kohdalla erikseen. Teknologian on tuettava henkilöstön työtä, ja työntekijöiden vastuiden on oltava selkeät. Teknologisten ratkaisujen turvallinen käyttö edellyttää myös henkilöstön koulutusta, osallistumista käyttöönoton suunnitteluun sekä yhdenmukaisia toimintatapoja.

Talentia vastustaa mahdollisuutta alentaa ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoitusta teknologian käytön perusteella. Ikääntyneiden asiakkaiden hyvin heikko toimintakyky edellyttää riittävää ja osaavaa henkilöstöä. Talentia vastustaa myös teknologian avulla toteutettavasta kiireellisestä avusta perittäviä uusia asiakasmaksuja, jotka voivat lisätä etenkin paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden maksurasitusta.

Sääntely on sinänsä tarpeen, koska teknologiaa hyödynnetään sosiaalihuollossa jo laajasti. Siksi sen käytölle tarvitaan selkeät rajaukset. Ehdotettu sääntely on väljää esimerkiksi sosiaalihuoltolain 3 §:n 8 kohtaan ehdotetun teknologisen ratkaisun määritelmän osalta. Sääntely mahdollistaa monenlaisten, myös tulevaisuudessa kehitettävien teknologisten ratkaisujen hyödyntämisen sosiaalihuollon eri palveluissa. Tähän liittyy riskejä, sillä kaikkien teknologioiden ja niiden käyttötapojen vaikutuksia sosiaalihuollon asiakkaisiin, henkilöstöön ja palvelujen laatuun ei ole mahdollista ennakoida. Siksi sääntelyn toimeenpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota teknologian käytön vaikutusten arviointiin ja järjestelmälliseen seurantaan sosiaalihuollon eri sektoreilla sekä kehitettävä omavalvonnan käytäntöjä teknologian käyttöön liittyvien riskien tunnistamiseksi ja ehkäisemiseksi.

Teknologian käyttöä tukemaan tarvitaan riittävä henkilöstö

Esityksen mukaan teknologian hyödyntämisellä voidaan osaltaan turvata sote-sektorin resursseja ja erityisesti henkilöstön riittävyyttä. Talentia huomauttaa, että hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvät säästötoimet ovat johtaneet huomattaviin henkilöstövähennyksiin. Lisäsäästöjä henkilöstövähennyksillä haetaan myös eduskunnan käsittelyssä olevalla sosiaalihuoltolain uudistuksella (HE 180/2026 vp).

Sosiaalialan ammattihenkilöiden (sosiaalityöntekijät, sosionomit ja lähihoitajat) saatavuushaasteet ovat KEHA-keskuksen työnvälitystilaston mukaan muuttuneet viime vuosina työvoiman ylitarjonnaksi ja kasvavaksi työttömyydeksi. Samaan aikaan THL:n tuoreen valtakunnallisen asiantuntija-arvion (Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Suomessa. Valtakunnallinen asiantuntija-arvio, Helsinki, 2026) mukaan sosiaalihuollon palvelutarpeet kasvavat erityisesti lasten, nuorten ja perheiden, työikäisten sekä ikääntyneiden palveluissa. Kasvaviin palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää riittävän henkilöstön turvaamista. Teknologian hyödyntäminen ei poista asiakkaiden oikeutta inhimilliseen vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen, joiden merkitys korostuu erityisesti moninaisissa tuen tarpeissa.

Talentia painottaa, että teknologian hyödyntämisen lähtökohtana tulee olla asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen, laadukkaiden palvelujen turvaaminen sekä henkilöstön työn tukeminen. Tavoiteltavat kustannussäästöt eivät saa ohittaa näitä tavoitteita. Huomioon on otettava, että myös teknologisten ratkaisujen hankinta, käyttöönotto ja häiriötilanteisiin varautuminen edellyttävät hyvinvointialueilta ja palveluntuottajilta taloudellisia investointeja. Lisäksi teknologian turvallinen ja tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää panostamista henkilöstön perehdytykseen, koulutukseen ja osaamisen varmistamiseen sekä tekniseen tukeen. Samoin asiakkaiden ohjaukseen ja tukeen on varattava riittävät henkilöstöresurssit. Teknologian käyttöönoton henkilöstövaikutuksia arvioitaessa on tarkasteltava myös sen synnyttämiä mahdollisia uusia työtehtäviä ja niiden edellyttämiä resursseja.

Soveltamisen ohjauksella varmistettava yhdenmukaiset käytännöt ja asiakasturvallisuus

Käyttöön otettavien teknologisten ratkaisujen soveltuvuus asiakkaan palveluihin ja toimenpiteisiin tulisi ehdotuksen mukaan aina arvioida sosiaalihuollon asiakasprosessissa. Sääntelyn soveltamisessa keskeistä on sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaisen asiakassuunnitelman laatimisen osaksi ehdotettu velvollisuus arvioida teknologian hyötyjä osana asiakkaan sosiaalihuoltoa. Arvioinnin toteuttaisi se sosiaalihuollon ammattihenkilö, joka vastaa asiakkaan

sosiaalihuollon suunnittelusta. Mikäli sosiaalihuoltolakiin ehdotetut muutokset tulevat voimaan 1.7.2027, asiakassuunnitelmaa ei sen jälkeen tarvitsisi aina laatia. Sosiaalihuoltolain muutosehdotusten mukaan palvelutarpeen arviointi korvautuisi asiakkaan tuen tarpeen arvioinnilla muutosten tullessa voimaan. Talentia korostaa, että teknologisten ratkaisujen soveltuvuuden arviointi on aina voitava toteuttaa ammatillista harkintaa ja ammattietiikkaa noudattaen asiakasturvallisuuden sekä asiakkaan edun toteutumisen varmistavalla tavalla. Tämän tulisi näkyä myös ehdotetussa sääntelyssä.

Lisäksi Talentia pitää välttämättömänä, että samanaikaisesti valiokunnassa käsiteltävien sosiaalihuoltolain muutosten yhteisvaikutukset arvioidaan ennen teknologian käyttöä koskevan sääntelyn hyväksymistä. Mikäli asiakassuunnitelman laatimisvelvollisuutta sosiaalihuoltolaissa kevennetään, on varmistettava, että teknologisten ratkaisujen yksilöllinen soveltuvuus arvioidaan ja dokumentoidaan kaikissa tilanteissa. Asiakassuunnitelman puuttuminen ei saa heikentää asiakkaan oikeusturvaa eikä johtaa siihen, että teknologian käyttöönottoa koskeva ammatillinen harkinta jää puutteelliseksi.

Ehdotuksen mukaan asiakkaan mielipide teknologisten ratkaisujen käyttöön tulee aina selvittää. Lisäksi asiakkaalle on selvitettävä teknologisen ratkaisun käytön vaikutukset sosiaalihuollon toteuttamiseen. Talentia edellyttää, että ehdotukseen kirjatun mukaisesti hyvinvointialueen tulee turvata asiakkaan palvelut kussakin tilanteessa. Asiakasta ei voida jättää ilman välttämätöntä huolenpitoa silloinkaan, kun hän kieltäytyy teknologisen ratkaisun käytöstä sen perusteiden selvittämisen jälkeen.

Sääntelyn soveltamisen tueksi sosiaali- ja terveysministeriö tulee antamaan soveltamisoppaan. Talentia tähdentää, että yhdenmukainen toimeenpano edellyttää ohjausta, jossa sääntelyn sisältöä ja tavoitteita avataan ottaen huomioon erityisesti sen vaikutukset henkilöstöön ja asiakkaisiin.

Soveltamisoppaassa on tarkasteltava henkilöstön riittävyyden ja osaamisvaatimusten lisäksi henkilöstön osallistamista. Sosiaalihuollon toimintayksiköitä on ohjattava aktiivisesti osallistamaan henkilöstö teknologian käyttöönottoa ja käyttöä koskevaan keskusteluun ja suunnitteluun sekä erilaisia teknologisia ratkaisuja koskevaan päätöksentekoon. Henkilöstön ammattitaito ja käytännön asiakastyön tuntemus ovat välttämättömiä arvioitaessa teknologian tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta, vaikutuksia asiakastyöhön sekä tunnistettaessa teknologian käyttöön liittyviä riskejä.

Asiakasnäkökulmasta on tärkeää varmistaa soveltamisoppaalla sääntelyn mahdollisimman yhdenmukainen toimeenpano. Tarvitaan esimerkiksi säännöskohtaisissa perusteluissa esitettyä enemmän konkreettisia esimerkkejä 47 a – c §:ssä ehdotetuista teknologisista ratkaisuista. Soveltamisohjeella on opastettava niin ikään teknologisten ratkaisujen käytössä tarvittavaan dokumentointiin asiakastietojärjestelmissä.

Talentia pitää hyvänä, että sosiaalihuoltolain 47 a – 47 c §:ssä ehdotettujen teknologisten ratkaisujen käyttöönottoa koskevasta päätöksenteosta ehdotetaan säädettäväksi lain 47 d §:ssä. Soveltamisoppaassa tulee erityisesti selventää, millä edellytyksillä teknologisia ratkaisuja voidaan sosiaalihuoltolain 47 d §:n mukaisesti ottaa käyttöön tilanteissa, joissa asiakkaan mielipidettä ei voida selvittää tai hän ei kykene ymmärtämään teknologisen ratkaisun merkitystä

ja vaihtoehtoisia palvelujen toteuttamistapoja. Erityisesti tulee täsmentää, miten arvioidaan teknologisten ratkaisujen käytön välttämättömyyttä asiakkaan yksilöllisen hoidon, huolenpidon ja turvallisuuden turvaamiseksi sekä käytön oikeasuhtaisuutta tavoiteltuun päämäärään nähden. Täsmentämistä vaatii myös se, miten palveluntuottajan tulee säännöllisesti arvioida teknologian käytön edellytysten täyttymistä.

Asiakkaiden oikeuksien toteutuminen ja asiakasturvallisuuden varmistaminen edellyttävät, että oppaalla ohjataan myös sääntelyn soveltamisen omavalvontaa. Osana omavalvontaa tulee turvata myös henkilöstön valvontalain (741/2023) 29 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus epäkohdista tai ilmeisistä epäkohtien uhista taikka muista lainvastaisuuksista asiakkaan sosiaalihuollon toteuttamisessa.

Koska ehdotetun lainsäädännön on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027, niin soveltamisoppaan olisi hyvä olla käytettävissä jo tuolloin.

Teknologian käyttöön liittyy olennaisesti myös asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisee 27.11.2026 tarpeellisen itsemääräämisoikeuden tukemisen käsikirjan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tueksi. Huomautamme, että käsikirjan lisäksi tarvitaan myös pitkään valmistelussa ollut asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta vahvistava lainsäädäntö.

Henkilöstömitoitus ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksiköissä

THL:n tuoreen tilastoraportin (28/2026) mukaan palveluihin päässeet ikääntyneet ihmiset ovat aiempaa huonokuntoisempia niin fyysiseltä toimintakyvyltään kuin kognitioltaan. Samalla niin ikään THL:n tilastoraportin 6/2026 tulosten perusteella ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömäärä laski seitsemän prosenttia vuodesta 2024 vuoteen 2025. Vähimmäishenkilöstömitoitus 0,6 täyttyi 98 prosentissa yksiköistä. Tätä taustaa vasten Talentia ei pidä perusteltuna vanhuspalvelulain 20 §:ään ehdotettua sääntelyä siitä, että henkilöstömitoitusta ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksiköissä voitaisiin pienentää enintään 0,04 työntekijällä asiakasta kohden tilanteissa, joissa henkilöstömitoitus on suurempi kuin 0,6 siten, että mitoitus ei alittaisi vähimmäishenkilöstömitoituksen tasoa. Talentia katsoo, että asiakkaiden heikentynyt toimintakyky edellyttää riittävää ja osaavaa henkilöstöä laadukkaan palveluasumisen järjestämiseksi.

Asiakkaiden maksukuormitusta ei pidä lisätä

Talentia vastustaa esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 10 §:ään lisättäväksi ehdotettua sääntelyä kohtuullisen asiakasmaksun perimisestä palvelusta, jolla vastataan asiakkaan kiireelliseen avuntarpeeseen käyttäen sosiaalihuoltolain 47 a tai 47 c §:ssä tarkoitettua teknologista ratkaisua. Uudet maksut voivat kasautua erityisesti henkilöille, jotka käyttävät paljon sekä sosiaali- että terveydenhuollon palveluja.

Talentia
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Samanaikaisesti eduskunnan käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 a §:n muuttamisesta (HE 185/2026 vp). Tällä ehdotuksella ollaan jo lisäämässä ja korottamassa maksuja, jotka vaikeuttavat etenkin pienituloisten, pitkäaikaissairaiden ja paljon palveluja tarvitsevien ihmisten tilannetta. Nykyiset suojakeinot eivät myöskään riitä ehkäisemään maksuvaikeuksia. Uusista maksuista ja maksujen korotuksista tulee luopua. Samalla asiakkaille tulee luoda toimiva maksukattojärjestelmä, joka ottaa huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen kokonaisrasituksen.

SOSIAALIALAN KORKEAKOULUTETTUJEN AMMATTIJÄRJESTÖ TALENTIA RY

Jenni Karsio
puheenjohtaja

Jaana Manssila
erityisasiantuntija

Lisätietoja: Jaana Manssila, jaana.manssila@talentia.fi, 045 7881 3880

